

EN NY GRYNING FÖR FÖRSVARET?

SVENSK FÖRSVARSPOLITIK I OPINIONSMÄSSIG MEDVIND

JOAKIM BERNDTSSON, ULF BJERELD OCH KARL YDÉN

Sammanfattning

Långtidstrenden med ett minskat förtroende bland svenskarna för försvaret är bruten. I 2017 års nationella SOM-undersökning noterar försvaret sin näst högsta förtroendebalans (andelen som uppger stort förtroende minus andelen som uppger ett litet förtroende) någonsin (+20) och över tre av fyra svenskar uppger att ett starkt svenskt försvar är viktigt. I frågan om ett svenskt medlemskap i Nato är opinionen fortsatt delad, och efter att ha ökat markant under perioden efter Rysslands annektering av Krimhalvön 2014 förefaller svenskarnas Nato-stöd nu ha planat ut. Motståndarna till ett svenskt Nato-medlemskap är återigen något fler än anhängarna. Sammantaget ger resultaten en bild där den av regeringen förda försvarspolitiken, med ökad satsning på försvaret och ett nära samarbete med Nato, väsentligen sammanfaller med åsikterna inom stora delar av den svenska folkopinionen.

I september 2017 övade franska och amerikanska luftvärnsförband, tillsammans med bl a JAS-plan, skydd av Stockholm och Gotland mot tänkta flygattacker från ett stort land i öster. Sammanhanget var "Försvarsmaktsövning Aurora 17" den största militära övning som genomförts i Sverige sedan 1993. I övningen ingick drygt 19 000 svenska militärer, vilket innebar att en stor andel av försvarets samlade resurser togs i anspråk, samt 2 000 utländska deltagare. Detta var ett tidens tecken – dagens försvarsmakt umgås relativt flyhänt med sina utländska motsvarigheter. Inte bara Frankrike och USA, utan även t ex Norge, Finland och Storbritannien tillhör regelbundna samarbetspartners. Sverige har efter det "Kalla krigets" slut målmedvetet eftersträvat en position i en ny, europeisk säkerhetsstruktur, och bidragit till olika internationella militära insatser, bl a i Bosnien, Kosovo, Makedonien, Kongo, Afghanistan, Libyen, Irak och Mali. Sverige har gradvis utmönstrat sin traditionella neutralitetspolitik och samarbetar idag så nära med Nato att steget till formellt medlemskap kan uppfattas som kort. I regeringens officiella uttalanden används idag formuleringen "Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl", men redan för tio år sedan kommenterade *The Economist* (2007) att Sverige var "mer Nato-anpassat än de flesta Natoländer". Närmandet till Nato har fortsatt sedan dess, bl a genom ingående av det s.k. "värdlandsavtal" som underlättar samverkan och övningar med Natoländer. När mer offensiva signaler från Ryssland började komma tätare för några år sedan, fylldes den svenska försvarspolitiken med ett

delvis nytt innehåll: samverkan med utländsk militär för att bättre kunna försvara Sveriges territorium. Det var inte längre frågan om bara att Sverige skulle bidra till militära operationer i avlägsna länder. Nu kunde Sverige också påräkna stöd genom sin plats i en gemensam, primärt västlig säkerhetsstruktur.

I slutet av 2017 gick Sverige med i PESCO (PERmanent Structured COoperation), EU:s permanenta struktur för försvarssamarbete, och Sverige har börjat upprusta det militära försvaret. Den 1 januari 2018 påbörjades militär grundutbildning i det nya, könsneutrala värnpliktssystemet. Ett par veckor senare, under Folk och Försvars rikskonferens i Sälen, påtalade både statsminister Stefan Löfvén och Överbefälhavare Michael Bydén behov av att utveckla och förstärka det militära försvaret, och att återupprätta totalförsvaret. Båda uppger att risken för ett enskilt väpnat angrepp på Sverige är liten, men att vi samtidigt ser ett försämrat säkerhetsläge i vårt närområde. Detta, menade statsministern i sitt anförande, kräver ökade resurser till det militära försvaret och långsiktighet i återuppbyggnaden av försvarsförmågan. När det gäller hotbilden i vårt närområde är det tydligt att Ryssland fortsatt ses som den viktigaste källan till osäkerhet.

Försvarets inriktning, finansiering, organisation och personalförsörjning grundas i politiska beslut och tolkningar av utvecklingen i omvärlden. Dessa påverkar inte bara relationen mellan den politiska ledningen och den militära organisationen, utan även folkförankring och legitimitet. I sin forskning har Rebecca Schiff (1995, 2009) påpekat att befolkningens uppfattning om försvaret utgör en viktig *legitimitetsgrund*. Schiff framhåller vikten av överensstämmelse i synen på försvaret mellan a) befolkningen, b) den politiska eliten och c) militären. Sådan samsyn är viktig i frågor som exempelvis rekryteringsmetoder eller politiska beslutsprocesser som rör militären.

Sammantaget kan förändringar i försvars- och säkerhetspolitik, tillsammans med genomgripande förändringar av den militära organisationen, leda till friktioner mellan militären, medborgarna och den politiska ledningen. Detta riskerar att försämra de civil-militära relationerna och kan skapa problem ifråga om legitimitet.

Under ett drygt decennium från början av 2000-talet baserades svensk försvarspolitik på att små, om än möjligen våldsamma, insatser i avlägsna geografiska områden skulle utgöra framtiden för det svenska försvaret. Militära kraftmätningar inom Europa förutsattes vara passé. Omstöpnigen till ett litet yrkesförsvaret primärt för krigsliknande insatser utanför Sverige erhöll i SOM-undersökningarna genomgående ett svagare och mer återhållet opinionsstöd än försvarets traditionella uppgifter: försvar av Sveriges gränser samt fredsbevarande operationer i FN-regi. Det är tänkbart att det med tiden hade utvecklats en större acceptans i opinionen för ”det expeditionära försvaret”, men lika sannolikt är att försvaret skulle ha blivit alltmer marginaliserat i det allmänna medvetandet.

De tidigare regeringspartierna inom Alliansen, inte minst Moderaterna, har i efterhand offentligt beklagat en del av sina försvarspolitiska beslut. En socialde-

mokratisk försvarsminister (Peter Hultqvist) har kommit att åtnjuta ett utbrett förtroende, även bland borgerliga försvarsvänner (liksom inom försvaret). Det finns idag i Sveriges riksdag en utbredd samsyn angående behov av ökade resurser för att förbättra försvarsförmågan (om än på olika ekonomiska nivåer). Denna relativa samsyn saknar dock helt motsvarighet i frågan om ett svenskt Nato-medlemskap. De borgerliga allianspartierna förespråkar numera alla ett svenskt Nato-medlemskap, medan regeringspartierna liksom Vänsterpartiet förhåller sig avvisande. Regeringen förordar i stället fortsatt Nato-samarbete samt ett intensifierat nordiskt försvarssamarbete.

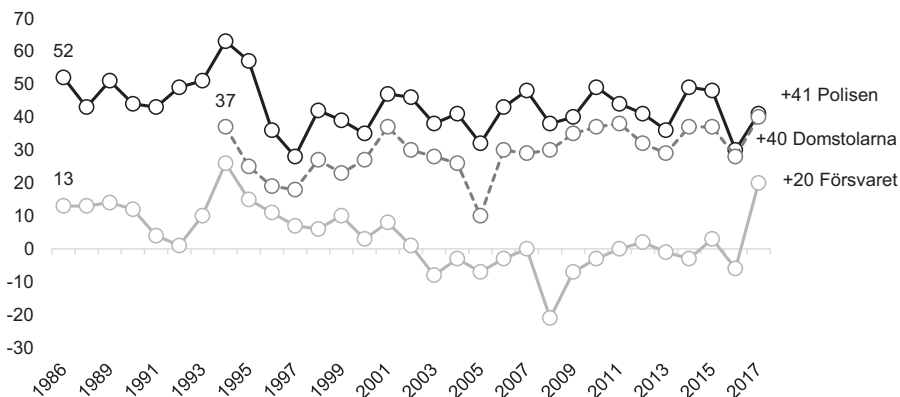
Hur har den numera intensiva försvarsdebatten påverkat den svenska opinionen i försvars- och säkerhetspolitiska frågor, och därmed legitimiteten för den förda försvarspolitikerna? SOM-undersökningarna har de senaste åren visat på förändringar, t ex avseende synen på ett svenskt Nato-medlemskap och viljan att spara på försvarsutgifterna (Berndtsson, Bjereld & Ydén, 2017). Samtidigt har svenskarnas förtroende för försvaret legat på fortsatt låga nivåer. Har denna utveckling fortsatt även under 2017?

Stärkt förtroende för försvaret

Förtroendet för försvaret (se figur 1 nedan) har befunnit sig i en nedåtgående långtidstrend sedan 1990-talet. Sedan år 2000 har försvarets förtroendebalans (andelen som uppger stort förtroende minus andelen som uppger ett litet förtroende) i regel legat under noll (med en bottennotering på -21 för år 2008). Svenskarnas förtroende för försvaret ligger vidare kontinuerligt på klart lägre nivå än förtroendet för polisen respektive domstolarna, två andra myndigheter verksamma inom statens kärnuppgifter.

I 2017 års SOM-undersökning ökar dock svenskarnas förtroende för försvaret mycket kraftigt. Försvarets förtroendebalans är +20 (att jämföra med noteringen -6 i 2016 års undersökning). De som uppger ett mycket eller ganska stort förtroende för försvaret (38 procent, en uppgång från 26 procent 2016) är således klart fler än de som uppger mycket eller ganska litet förtroende (18 procent, en nedgång från 32 procent 2016). Det vanligaste svaret förblir ”varken stort eller litet förtroende”, vilket hela 44 procent uppgivit (att jämföra med 42 procent 2016). Kvinnor uppger större förtroende (förtroendebalans +23) än män (förtroendebalans +15) och därtill är förtroendet för försvaret genomgående större bland yngre än bland äldre (förtroendebalansen är +28 i gruppen 16–29 år; +24 i gruppen 30–49 år; +17 i gruppen 50–64 år samt +12 i gruppen 65–85 år).

Figur 1 Förtroendet för försvaret, polisen och domstolarna, 1986–2017 (balansmått)

Kommentar: Frågeformulering: 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner sköter sitt arbete?'. Svarsalternativen är: 'mycket stort förtroende'; 'ganska stort förtroende'; 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende' samt 'mycket litet förtroende'. Resultaten redovisar förtroendebalansen som avser andelen som anser att de har mycket eller ganska mycket förtroende minus andelen som anser att de har ganska eller mycket litet förtroende. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1986–2017.

Likt tidigare års undersökningar finns skillnader mellan olika riksdagspartiers sympatisörer, men fältet är denna gång ovanligt väl samlat. Störst förtroende för försvaret uppger Socialdemokraternas sympatisörer (+26) tätt följda av Centerns, Miljöpartiets, Moderaternas, Kristdemokraternas (alla dessa fyra noterar förtroendebalans +25) samt Liberalernas (+24). På en mellannivå återfinns Vänsterpartiets sympatisörer med förtroendebalans +13, och i särklass lägst förtroende för försvaret uppger sympatisörer till Sverigedemokraterna (+4). Det skall framhållas att förtroendet för försvaret har ökat kraftigt bland alla partiers sympatisörer och inte minst bland Sverigedemokraternas, som noterade förtroendebalansen -29 år 2016.

”Förtroendelyftet” för försvaret, en uppgång med 26 procentenheter mellan två enskilda mätningar, saknar motsvarighet bland myndigheter i SOM-undersökningarnas 32-åriga historia. Det förefaller rimligt att tillskriva en stor del av ökningen faktorer som kan kopplas till den förda försvarspolitik och försvarets ökade synlighet. Det har vidare rått en stark politisk enighet mellan de rödgröna regeringspartierna och allianspartierna om att kraftigt öka de ekonomiska resurserna till försvaret. Sannolikt kan en del av försvarets förtroendeökning tillskrivas en generell uppgång i svenskarnas förtroende för myndigheter. I marginalen kan noteras att polisens och försvarets upp-/nedgångar i förtroende fortsatt att följas åt även i 2017 års undersökning.

Tabell 1 Förtroende för försvaret (procent; balansmätt)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Summa procent	Antal svarande	Förtroendebalans bland dem med åsikt
Samtliga	8	30	44	13	5	100	1685	+20
Kön								
Kvinna	8	30	47	10	5	100	879	+23
Man	7	30	41	16	6	100	802	+15
Ålder								
16-29 år	13	35	32	13	7	100	270	+28
30-49 år	8	33	42	11	6	100	464	+24
50-64 år	7	28	47	13	5	100	453	+17
65-85 år	5	26	50	14	5	100	498	+12
Parti								
Vänsterpartiet	6	24	53	12	5	100	83	+13
Socialdemokraterna	7	31	50	9	3	100	487	+26
Centerpartiet	9	30	47	10	4	100	206	+25
Liberalerna	9	28	50	11	2	100	102	+24
Moderaterna	9	36	35	13	7	100	244	+25
Kristdemokraterna	(4)	(40)	(37)	(17)	(2)	100	48	(+25)
Miljöpartiet	7	35	41	12	5	100	57	+25
Sverigedemokraterna	7	26	38	19	10	100	227	+4
Feministiskt initiativ	(0)	(24)	(49)	(24)	(3)	100	29	(-3)
Annat parti	6	33	33	12	16	100	51	+11

Kommentar: Frågeformulering: 'Hur stort förtroende har du för det sätt följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?' Svarsalternativen är 'mycket stort förtroende'; 'ganska stort förtroende'; 'varken stort eller litet förtroende'; 'ganska litet förtroende' samt 'mycket litet förtroende'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska stort förtroende' minus andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska litet förtroende'. Resultat i parentes bygger på svarstal under 50 personer.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017.

Att uttolka ett uppgivet förtroende är aldrig okomplicerat, eftersom förtroendemåttet är erkänt mångfacetterat. En persons uppgivna förtroende kan vara uttryck bl a för synen på verksamhetens förmåga att sköta sitt uppdrag (utvärdering), för att verksamheten uppfattas som öppen och tydlig (transparens), för personens egen relation till verksamheten (engagemang, värdegemenskap) samt för verksamhetens upplevda betydelse i samhället (viktighet). Uppger en person t ex ett "ganska litet förtroende" för försvaret så kan det bero på att försvaret inte anses utgöra en särskilt viktig samhällsfunktion som dock fungerar hyggligt, men svaret kan också vara uttryck för att försvaret anses vara mycket viktigt men inte alls hålla måttet.

För att få bättre precision i uttolkningen av förtroenderesultaten har vi, i de senaste två SOM-undersökningarna, inkluderat påståendet "Det är viktigt att Sverige har ett starkt militärt försvar". Därigenom får vi möjlighet att se hur "vik-

tighetsfaktorn” samspelar med det uttryckta förtroendet. Därutöver visar svaret på påståendet svenskarnas allmänna inställning till det militära försvaret.

Sammanlagt 77 procent uppger det vara viktigt att Sverige har ett starkt militärt försvar (44 procent svarar ”helt riktigt”, 33 procent svarar ”delvis riktigt”). Sammanlagt 10 procent anser påståendet vara helt (3 procent) eller delvis (7 procent) oriktigt. 13 procent uppger ”ingen uppfattning”. Opinionsbalansen för påståendet ”Det är viktigt att Sverige har ett starkt militärt försvar” är således +67, en liten ökning jämfört med 2016 års notering (opinionsbalans +61). Bland alla riksdagspartiers sympatisörer finns en tydlig övervikt för att Sverige behöver ett starkt militärt försvar. Allra störst är övervikten bland Kristdemokraternas sympatisörer (opinionsbalans +88, och inte en enda svarande ansåg påståendet oriktigt). Åldersmässigt är äldre genomgående ännu mer positiva till ett starkt militärt försvar än de yngre, och män är ännu mer positiva till ett starkt militärt försvar än kvinnor. De som inte anser att det är viktigt med ett starkt försvar tenderar också att hysa ett mindre förtroende för försvaret. Det finns således ett samband mellan hur viktigt man tycker det är med ett starkt försvar och hur stort förtroende man hyser för försvaret. Uppgången i försvarets förtroendebalans kan bero på att en mängd personer som tycker att Sverige behöver ett starkt militärt försvar har fått en mer positiv (alternativt mindre negativ) bild av försvarets förmåga. SOM-undersökningen kan inte visa vilka faktorer som skulle kunna ha haft en sådan opinionseffekt. Utgår man från vilken kontakt en genomsnittlig svensk medborgare har med försvaret så framstår rapporteringen i nyhetsmedia som central. Rapportering avseende försvaret som kunnat bidra till ett större förtroende är 1) politiska beslut om att satsa mer resurser på försvaret samt återaktiverandet av värnpliktsutbildning, 2) Försvarsmaktens ökade synlighet, t ex i form av rekryteringskampanjer eller övningen Aurora 17 (som omrapporterades i massmedia under den tidsperiod då SOM-undersökningen fick in många svar).

Det förefaller befogat att tolka uppgången i svenskarnas förtroende för försvaret som resultat av en ökad samsyn mellan den politiska ledningen och medborgarna i försvars- och säkerhetspolitiska frågor (jfr Berndtsson, Bjereld & Ydén, 2017). Under nuvarande regering har försvarspolitikerna på flera punkter närmat sig de positioner som svenska folket traditionellt varit vana vid och uppfattat som rimliga, t ex behov av ett territorialförsvar, samt återaktivering av värnplikten. I SOM-undersökningarna under perioden 2011-16 ökade t ex stödet för ett återinförande av värnplikt kraftigt, samtidigt som stödet för ett yrkesförsvar minskade (Berndtsson, Bjereld & Ydén, 2017). Utifrån Schiffs modell är det befogat att hävda att Alliansregeringens inriktning mot ett yrkesförsvar för utrikes stridsuppdrag saknade den nivå av legitimitet i opinionen som den nuvarande försvarspolitikerna åtnjuter.

Svenskarnas syn på ett medlemskap i Nato

SOM-institutet har undersökt svenska folkets inställning till Nato-medlemskap varje år sedan 1994. Fram till och med år 2012 var opinionen i frågan stabil –

andelen som ansåg att Sverige inte skulle söka medlemskap i Nato var två till tre gånger så stor som andelen som ansåg att Sverige borde ansöka om medlemskap. År 2013 förändrades opinionen. Nato-motståndet minskade och andelen som ansåg att Sverige borde ansöka om Nato-medlemskap ökade. År 2015 var Nato-anhängarna för första gången något fler än Nato-motståndarna. Året därpå bröts trenden och Nato-motståndet ökade något. Hur har då Nato-opinionen förändrats under det senaste året? Tabell 2 nedan redovisar svenska folkets inställning till Nato-medlemskap 1994–2017.

Tabell 2 Svenska folkets inställning till Nato-medlemskap, 1994–2017 (procent)

År	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa procent	Antal svarande	Opinionsbalans	Andel positiva
1994	5	10	37	24	24	100	1 607	-33	15
1995	7	11	36	18	28	100	1 687	-28	18
1996	6	14	35	20	25	100	1 609	-25	20
1997	8	15	39	17	21	100	1 589	-15	23
1998	9	13	35	18	25	100	1 636	-21	22
1999	8	11	34	23	24	100	1 537	-28	19
2000	9	15	31	19	26	100	1 565	-21	24
2001	9	13	29	19	30	100	1 596	-27	22
2002	8	14	37	20	21	100	1 631	-19	22
2003	8	14	34	20	24	100	1 681	-22	22
2004	6	14	33	21	26	100	1 664	-27	20
2005	9	13	32	21	25	100	1 612	-24	22
2006	7	15	32	22	24	100	1 522	-24	22
2007	5	14	36	22	23	100	1 562	-26	19
2008	8	16	34	20	22	100	1 522	-18	24
2009	9	13	37	18	23	100	1 503	-19	22
2010	6	12	35	22	25	100	1 539	-29	18
2011	5	14	37	20	24	100	1 460	-25	19
2012	6	12	38	19	25	100	1 445	-26	18
2013	12	17	37	15	19	100	1 557	-5	29
2014	13	18	32	16	21	100	1 634	-6	31
2015	17	21	31	12	19	100	1 481	+7	38
2016	14	19	35	14	18	100	2 980	+1	33
2017	13	16	39	16	16	100	1 693	-3	32

Kommentar. Frågeställning: 'Vilken är din åsikt om följande förslag?; Sverige bör söka medlemskap i Nato'. Svarsalternativen framgår i tabellen. Opinionsbalansen visar andelen som tycker att det är ett bra förslag minus andelen som tycker att det är ett dåligt förslag. Värdena kan därmed variera mellan +100 (alla tycker att det är ett bra förslag) och -100 (alla tycker att det är ett dåligt förslag). Positiva värden anger en övervikt för andelen som anser att det är ett bra förslag, medan negativa värden anger en övervikt för andelen som anser att det är ett dåligt förslag. Personer som ej besvarat frågan ingår inte i procentbasen.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1994–2017.

Resultaten i tabell 2 visar att opinionsläget i Nato-frågan är fortsatt jämnt, men att Nato-motståndarna nu åter är något fler än Nato-anhängarna. Andelen som anser att det är ett bra förslag att Sverige söker medlemskap i Nato har 2017 minskat till 29 procent, mot 33 procent 2016. Andelen som anser att det är ett dåligt förslag uppgår till 32 procent, samma resultat som 2016. Andelen som anser att det är ett varken bra eller dåligt förslag uppgår till 39 procent, motsvarande andel uppgick till 35 procent 2016. Det är (tillsammans med år 1997) den största andelen som uppger att det varken är ett bra eller dåligt förslag sedan mätningarna påbörjades 1994. Den hårda polariseringen mellan allianspartierna (som vill att Sverige söker medlemskap i Nato) och de rödgröna partierna (som vill att Sverige inte söker medlemskap i Nato) har således inte medfört att väljarna blivit mer säkra på vilken linje de föredrar.

Kvinnor är, liksom tidigare, mer negativt inställda till ett svenskt Nato-medlemskap än vad män är. Bland kvinnor anser 22 procent att det är ett bra förslag att Sverige ansöker om Natomedlemskap, medan 33 procent anser att det är ett dåligt förslag. Bland män anser 36 procent att det är ett bra förslag, medan 32 procent anser att det är ett dåligt förslag. Andelen kvinnor som anser att det är ett varken bra eller dåligt förslag uppgår till 45 procent, medan motsvarande andel bland männen uppgår till 28 procent. Åsiktsskillnader mellan olika åldersgrupper är mycket små.

Hur överensstämmer då de politiska partiernas ställningstaganden med de egna sympatisörernas? Tabell 3 visar den svenska Nato-opinionen efter partisympati 2005–2017.

Resultaten visar att Nato-opinionen följer blockpolitiken. Nato-motståndet är störst bland sympatisörer till Vänsterpartiet, Feministiskt initiativ, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Nato-motståndet är lägst bland sympatisörer till Kristdemokraterna, Liberalerna, Moderaterna och Centerpartiet. Nato-motståndet är också lågt bland Sverigedemokraternas sympatisörer. De flesta osäkra väljarna återfinns inom Kristdemokraterna och Centerpartiet, där 49 respektive 46 procent anser att det är ett varken bra eller dåligt förslag att Sverige söker medlemskap i Nato. Sverigedemokraterna är det enda parti där det råder diskrepans mellan partilinjen och väljaropinionen. Sverigedemokraterna är motståndare till svenskt Nato-medlemskap. Men av dess sympatisörer anser 44 procent att Sverige bör söka medlemskap i Nato, medan endast 20 procent anser att Sverige inte bör söka medlemskap.

I 2017 års SOM-undersökning ställs också frågan om inställning till förslaget ”Sverige bör bibehålla den militära alliansfriheten”. Av de tillfrågade ansåg 49 procent att det var ett bra förslag, medan endast 13 procent ansåg att det var ett dåligt förslag. Därutöver svarade 19 procent att det var ett varken bra eller dåligt förslag eller att de inte hade någon uppfattning i frågan. Det är ungefär samma svarsfördelning som när frågan ställdes senast i 2015 års undersökning.

Tabell 3 Svenska folkets inställning till Nato-medlemskap, 2005–2017 efter partisympati. Andel som anser att förslaget är mycket bra eller ganska bra (procent)

Parti-sympati	Undersökningsår												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
V	8	6	8	8	7	6	11	1	6	12	8	9	10
S	15	15	13	14	14	9	11	12	20	22	22	20	16
C	13	24	20	16	14	18	16	21	28	34	52	35	29
L	26	28	29	35	35	24	30	25	41	50	57	51	36
M	40	35	31	41	35	28	31	29	43	47	60	49	50
KD	27	26	30	38	25	20	13	22	42	46	54	49	32
MP	6	7	7	10	10	8	11	4	16	13	16	13	15
SD	40	39	23	46	37	22	13	19	42	38	49	45	44
Fi	20	0	0	--	9	8	0	0	--	9	13	14	13

Kommentar: Frågeställning: 'Vilken är din åsikt om följande förslag?; Sverige bör söka medlemskap i Nato'. Svartalternativen är 'mycket bra förslag'; 'ganska bra förslag'; 'varken bra eller dåligt förslag'; 'ganska dåligt förslag' samt 'mycket dåligt förslag'. Tabellen redovisar andelen som anser att förslaget är mycket eller ganska bra. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. För de små partierna – främst KD och Fi – ska resultaten förstås tolkas med stor försiktighet.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 2005–2017.

Har Nato-anhängare mindre förtroende för Sveriges försvar?

Hur hänger då inställningen till svenskt Nato-medlemskap ihop med förtroendet för försvaret? Det skulle kunna vara så att ett svagt förtroende för försvaret hänger samman med ett starkt stöd för ett svenskt Nato-medlemskap. Om försvaret inte uppfattas som trovärdigt i sin uppgift att värna Sveriges säkerhet vore det inte orimligt att i stället försöka värna Sveriges säkerhet tillsammans med andra, till exempel Nato. Men i stället visar resultaten på ett positivt samband mellan förtroende för försvaret och vilja att Sverige ska söka medlemskap i Nato. Av dem som hyser ett mycket stort förtroende för försvaret anser 34 procent att det är ett bra förslag att Sverige ska söka medlemskap i Nato, medan motsvarande andel bland den som hyser ett mycket litet förtroende för försvaret uppgår till 24 procent. På motsvarande sätt anser 26 procent av dem som hyser ett mycket stort förtroende för försvaret att det är ett dåligt förslag att Sverige söker medlemskap i Nato, medan motsvarande andel bland dem som hyser ett mycket litet förtroende för försvaret uppgår till 39 procent. *Ett starkt förtroende för försvaret hänger således samman med en positiv inställning till ett svenskt Nato-medlemskap.* Resultatet avspeglar sannolikt ett samband mellan en positiv inställning till det svenska försvaret överhuvudtaget och att Sverige ska delta i internationella militära samarbeten med andra stater. De som förespråkar en bibehållen militär alliansfrihet är i stället mer skeptiskt inställda

till det svenska försvaret och är också mer avvaktande till att Sverige samverkar militärt med andra stater.

Försvarsfrågorna i opinionen inför höstens valrörelse

Sammantaget noterar vi således att förtroendet för det svenska försvaret har ökat kraftigt. Även stödet för att Sverige behöver ett starkt försvar har ökat något. Samtidigt har uppgången i stödet för ett svenskt Nato-medlemskap brutits och andelen Nato-motståndare är nu något större än andelen Nato-anhängare. Det finns i dag en starkare överensstämmelse mellan folkopinionen och försvarspolitikens utformning än vad som var fallet för några år sedan. Sådan samstämmighet är, som Schiff noterar, viktig för både försvarets och den politiska ledningens legitimitet. Inför höstens valrörelse framstår det därför inte som uppenbart att Alliansen skulle gynnas av om försvarsfrågor skulle inta en mer framskjuten plats än vanligt. Peter Hultqvist åtnjuter ett större förtroende än flertalet borgerliga utmanare och den förda försvarspolitikerna (förstärkning av försvaret, ny värnpliktsutbildning och Nato-samarbete snarare än medlemskap) möter acceptans i opinionen. Frågan om Nato-medlemskap är den enda där stor oenighet mellan regeringen och Allianspartierna råder, och i den frågan avspeglar väljarkåren samma splittring som mellan de politiska blocken. En rimlig bedömning är därför att försvarsfrågan inte av något parti, under överskådlig tid, kommer att identifieras som en nyckel till att erövra regeringsmakten. Immigration, sjukvård och lag och ordning rangordnas regelbundet som de områden som svenskarna för närvarande anser är viktigast, och utan någon mer dramatisk säkerhetspolitisk utveckling i eller nära Nordeuropa under sommaren eller hösten är det svårt att se hur t ex frågan om Nato-medlemskap skulle komma att dominera valrörelsen eller påverka valresultatet.

Referenser

- Berndtsson, Joakim, Bjereld, Ulf & Ydén, Karl (2017) "Tillbaka till framtiden? Svenskarnas syn på försvaret, värnplikten och Nato", i Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Schiff, Rebecca (1995). "Civil-military relations reconsidered: a theory of concordance", *Armed Forces and Society*, 22: 7-24.
- Schiff, Rebecca (2009). *The military and domestic politics: a concordance theory of civil-military relations*. London/New York: Routledge.
- The Economist* (2007). "New boots for NATO?" 28 June 2007. <https://www.economist.com/node/9409248>